

Exp. núm. CCCB/2025/0005912// CNM 2025 05

INFORME PER A LA CONTRACTACIÓ, MITJANÇANT PROCEDIMENT NEGOCIAT SENSE PUBLICITAT, DE LA SENYORA YÁSNAYA AGUILAR EN EL MARC DEL PROJECTE RESIDENTCCCB.

El CCCB és un consorci públic que té entre les seves finalitats impulsar totes les formes d'expressió artística i de reflexió humanística, així com els aspectes incardinats en el procés de creació, producció i difusió de la cultura.

D'acord amb aquestes finalitats, el CCCB organitza el programa **RESIDENTCCCB**, de Residències Internacionals, que acull pensadors i periodistes d'arreu del món, amb l'objectiu de generar projectes conjunts i relacions de treball aprofundides, possibilitant els vincles amb altres persones i institucions de la ciutat i, en definitiva, la incorporació dels residents a la vida cultural barcelonina i catalana.

Les línies de treball de les residències són dues:

- per una banda, la promoció i defensa de la llibertat d'expressió, i la reflexió sobre el periodisme independent i la cerca de la veritat com a elements fonamentals de la vida democràtica;
- per altra, el vincle amb creadors i pensadors de països del Sud Global que permetin revisar la pròpia tradició de pensament, pensar críticament des d'altres latituds i paradigmes les tensions del món contemporani, i enriquir el debat públic i el programa del CCCB.

En compliment d'aquest programa, el CCCB vol convidar per la tercera residència de l'exercici 2025 la lingüista, investigadora i escriptora mexicana **YÁSNAYA ELENA AGUILAR GIL** (des d'ara **YA**), amb passaport mexicà número

, que en virtut d'aquesta invitació col·laborarà amb el programa del CCCB i residirà a Barcelona durant 90 dies en el període comprès entre el 15 de setembre i el 9 de desembre.

Aquesta invitació s'emmarca plenament en la línia de treball del programa **RESIDENTCCCB** que vincula el programa del Centre a **creadors i pensadors del Sud Global** per revisar i enriquir la tradició de pensament pròpia.

La invitació també s'emmarca en tres eixos de treball fonamentals del programa general del CCCB: la diversitat lingüística, la traducció, i la defensa i ampliació dels drets culturals.

Aquestes línies de treball tindran una rellevància especial en el programa del CCCB durant el darrer trimestre de 2025, ja que, coincidint amb la residència de **YA**, es celebraran a Barcelona quatre esdeveniments crucials relacionats amb els drets culturals i lingüístics i la sostenibilitat. Durant el mes d'octubre, tindran lloc al CCCB dos grans congressos d'abast estatal: "Cultura y Ciudadanía", organitzat pel Ministeri de Cultura, i "Culturópolis", impulsat per la Diputació de Barcelona juntament amb l'Ajuntament i la Generalitat. També a l'octubre, Barcelona acollirà "Mondiacult", la

conferència mundial de la UNESCO sobre polítiques culturals i desenvolupament sostenible. Per últim, al mes de novembre tindrà lloc el festival biennal de literatura del CCCB, Kosmópolis, que posarà una atenció especial en la diversitat lingüística.

En aquest context, la invitació a la lingüista, investigadora, activista i escriptora **YA** resulta extremadament pertinent, ja que és un referent internacional ineludible en la defensa dels drets culturals, lingüístics i ambientals. D'acord amb el nostre coneixement, i a la vista de la seva trajectòria, **YA** és sense dubte la única persona que pot abordar la qüestió de la defensa de diversitat lingüística i cultural en el marc de la línia de **pensadors del Sud Global del programa RESIDENTCCCB**. Cap altra lingüista i escriptora indígena, que pertany a un poble minoritzat, ha desenvolupat un corpus d'investigació tan extens sobre les minories lingüístiques i les polítiques lingüístiques excloents i les seves conseqüències, ha publicat assajos i articles sobre colonialisme lingüístic i resistència cultural, participa en projectes de documentació i ensenyament de llengües amenaçades, fomenta la creació literària i artística en llengües minoritzades i visibilitza la riquesa i la lluita de les comunitats indígenes per preservar la seva identitat. El seu perfil detallat s'inclou al final d'aquest document.

Considerem que la seva trajectòria com a investigadora, creadora i activista és única per la seva perspectiva interdisciplinària, que incorpora al debat lingüístic el debat antropològic, polític i filosòfic; perquè pertany al poble mixe i pot enunciar en primera persona la defensa de la pròpia llengua i dels drets culturals de les comunitats indígenes minoritzades; per la seva capacitat per vincular els debats culturals i ambientals, i per la seva dedicació a la creació cultural en forma de llibres i documentals. Aquest perfil obert i interdisciplinari fa que **YA** pugui establir converses i relacions en àmbits molt diferents (lingüística, justícia social, feminisme, drets humans i culturals, cultures indígenes, debats ambientals) i amb una gran diversitat d'agents culturals, socials i econòmics de la ciutat.

El programa **RESIDENTCCCB** declara que un dels seus objectius principals és ampliar les veus que contribueixen a articular una lectura crítica a la tradició humanística europea i generar nous espais de reflexió i llenguatges de pensament des d'on llegir el món contemporani. De manera particular, busca ampliar la pluralitat de veus que reflexionen sobre els drets culturals i la diversitat lingüística i fer-ho des d'una perspectiva crítica amb el llegat colonial propi i que dialogui amb el context local i el rol de la institució cultural contemporània.

La participació de la resident **YA** aporta una mirada única, complexa i especialment rellevant, ja que (1) està implicada des de fa dècades en la recerca interdisciplinària i la tradició de pensament mixe i decolonial, (2) és un nom de referència internacional en la defensa dels drets de les poblacions indígenes i, en particular, els drets i la diversitat lingüística i (3) compta amb una mirada global, complexa i arrelada a la contemporaneïtat sobre el rol de la diversitat cultural i lingüística a les societats contemporànies.

A partir del seu coneixement, **YA** treballarà al voltant, principalment, de dues qüestions: els drets culturals i la diversitat lingüística com a elements bàsics de la noció contemporània de ciutadania, per una banda, i les categories de pensament colonial que estructurin el món cultural i creatiu, per l'altra.

Aquestes línies de treball, que conformen la seva expertesa, guiaran l'assessorament que **YA** oferirà al CCCB durant la seva residència. En primer lloc, aportarà noms d'investigadors, pensadors, divulgadors i projectes que treballen aquestes qüestions des d'una perspectiva crítica amb la tradició de pensament europea de manera que el CCCB pugui incorporar altres mirades i fer més rica i complexa la reflexió. En segon lloc, oferirà una mirada exhaustiva sobre la situació en la qual es troben les llengües indígenes en particular i la diversitat lingüística arreu del planeta, així com estratègies per revitalitzar la diversitat lingüística, de manera que el CCCB pugui incorporar-ho i treballar-ho a la seva realitat local.

- Conferència en el marc de Mondiacult sobre diversitat lingüística i drets culturals.
- Conferència pública, part del programa del congrés Cultura y Ciudadanía
- Comissariat d'un cicle al voltant de la diversitat lingüística i els drets culturals.
- Participació en el programa permanent de mediació del CCCB i altres projectes educatius del centre.
- Assessorament al CCCB i altres agents de la ciutat sobre pensament indígena i decolonial.
- Assessorament al CCCB i altres agents de la ciutat sobre la situació i estratègies de revitalització de la diversitat lingüística.
- Col·laboració amb personal de recerca i centres d'investigació experts en diversitat lingüística i polítiques culturals com els grups d'Estudis sobre Literatura i de Llengua, cultura i identitat en un món global de la UOC o els grups d'Estudi de Llengües Amenaçades i de Lingüistes de la Diversitat de la UB.
- Col·laboració amb personal de recerca i centres d'investigació experts en pensament i literatura decolonial i llatinoamericana com els grups ALTER i CareNet de la UOC o el Cos i Textualitat de la UAB.
- Col·laboració amb la Unitat d'Igualtat i Diversitat de la UOC en l'anàlisi de la diversitat de currículums acadèmics.
- Trobades amb agents de la comunitat mexicana i llatinoamericana de Barcelona per contribuir a ampliar la conversa amb aquestes comunitats i el seu vincle amb el CCCB.
- Trobades amb agents de defensa dels drets i la diversitat lingüística com el PEN Català, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana o Plataforma per la Llengua.
- Participació en seminaris de caràcter professional amb tècnics de política lingüística, professorat de secundària, investigadors i escriptors de la ciutat per contribuir a aprofundir en aquesta línia de treball a escala local.
- Classes magistrals per estudiants de lingüística, literatura i filologia de diferents universitats catalanes.

En el marc de la residència, **YA** desenvoluparà les següents activitats:

1a. fase:

- Dues reunions online de preparació del contingut i el marc de la residència.

- Dues reunions d'assessorament als equips del CCCB pel que fa al pensament indígena i decolonial, i situació i estratègies de revitalització de la diversitat lingüística i cultural.
- Conceptualització d'un cicle de converses públiques al voltant de la diversitat lingüística i els drets culturals.
- Proposta de possibles conferenciants, contacte i confirmació de la seva participació.
- Redacció dels textos que descriuen i acompanyen el cicle.
- Conceptualització d'una sessió magistral sobre investigació i estratègies d'educació en contextos d'alta diversitat lingüística.
- Conceptualització d'una sessió magistral sobre literatura, oralitat i escriptura creativa.

2a. Fase

- Roda de premsa inaugural, entrevistes i primera fase de trobades amb la premsa.
- Redacció i lectura pública de la conferència inaugural.
- Conducció de les dues converses públiques amb els convidats al cicle, que formaran part d'una publicació.
- Conferència per a estudiants de graus de filologia i lingüística de Barcelona.
- Participació en el projecte educatiu i comunitari "Escola en residència".
- Entrevista en profunditat per l'elaboració de materials docents per la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).
- Entrevista per al projecte audiovisual "Entrevista CCCB".
- Participació en el seminari interdisciplinari "La llengua és un territori" (data pendent).
- Trobada amb periodistes i responsables de mitjans de comunicació de la ciutat (data pendent).
- Sessió amb professorat de secundària i primària "Educar en la diversitat lingüística".

3a. fase:

- Trobada amb lectors a la llibreria Lata Peinada i Llibreria Finestres.
- Trobada amb agents i entitats de defensa dels drets i la diversitat lingüística.
- Trobades amb agents de la comunitat mexicana de la ciutat de Barcelona.
- Trobades amb diferents grups de recerca de les universitats públiques catalanes experts en lingüística, diversitat colonial i pensament indígena.
- Segona fase d'entrevistes i trobades amb premsa.
- Taller de literatura, oralitat i escriptura creativa per estudiants.
- Aula Oberta per als equips del CCCB.
- Adaptació de la conferència pública per a la seva publicació en paper en el marc de la col·lecció Breus.

Perfil detallat

YA forma part del poble mixe de la regió mexicana d'Oaxaca, on actualment resideix. És llicenciada en Literatura i llengües hispàniques i màster en Lingüística per la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic (UNAM) i va exercir com a coordinadora de la Biblioteca d'Investigació Juan de Córdova d'Oaxaca, un espai públic especialitzat

en l'herència multicultural de mesoamèrica. En aquest espai, **YA** es va encarregar de coordinar i desenvolupar investigacions sobre la riquesa lingüística de la regió —on conviuen 11 llengües indígenes diferents—, ampliar el fons de llibres en llengües indígenes i organitzar actes culturals i de difusió de la literatura local.

YA també és fundadora i investigadora de Colmix (Colectivo Mixe) una xarxa interdisciplinària d'investigadors dedicada a la recerca, difusió i formació sobre la llengua i la literatura i el pensament i la història mixe. Dins aquest projecte pioner, **YA** ha destacat per la seva creació de materials didàctics per a l'aprenentatge i l'enfortiment de les diferents variants del mixe, moltes de les quals en risc de desaparició alt, molt alt o crític segons l'*Atlas de les llengües del món en perill* elaborat per la UNESCO. **YA** també ha treballat en la capacitació de diferents persones de la regió amb l'objectiu d'ampliar la documentació sobre les diferents variants del mixe i, al mateix temps, facilitar-ne l'aprenentatge i revitalitzar-les. A més a més, també ha traduït al mixe alguns textos clàssics com el poema *Discurs de "l'indi". El penúltim davant "l'home blanc"*, de Mahmud Darwish.

Val la pena apuntar que **YA** ha exercit de representant polític de la seva comunitat, principalment, en les negociacions amb el govern d'Oaxaca per les problemàtiques d'accés i dret a l'aigua.

El 2019, en reconeixement de la seva feina com a lingüista i promotora cultural a la regió i, amb motiu de la celebració de l'Any Internacional de les Llengües Indígenes (2019), **YA** va fer un discurs en mixe a la Cámara de Diputados del Congreso Nacional de Mèxic, una fita històrica que va convertir-la en un nom de referència de la defensa de la diversitat lingüística i els drets dels pobles indígenes a escala llatinoamericana.

En l'àmbit de l'escriptura, **YA** ha participat en diferents antologies i publicacions acadèmiques, a través de les quals ha construït el seu pensament, i en què reflexiona sobre qüestions diverses com el feminisme, el racisme, la biodiversitat, el nacionalisme o drets lingüístics i culturals des d'una perspectiva crítica amb la tradició literària, política i humanística europea. En són exemple, publicacions com *Con/dolerse* (Surplus Ediciones, 2015), *Tsunami* (Sexto piso, 2018), *Feminismos* (Revista de la Universidad de México No. 854, 2019), *Lo lingüístico es político* (Ona Ediciones, 2022), *Un nosotrxs sin Estado* (Ona Ediciones, 2022; traduït al francès per Éditions Ici Bas), *Extractivismo* (Revista de la Universidad de México, No. 896 2023), o *El árbol de la palabra. Revitalización de lenguas indígenas en Abya Yala* (UNAM, University of Texas, Austin, 2023).

YA també ha col·laborat amb revistes de prestigi a Mèxic com *Este País*, *Letras Libres* i *Nexos* i, des de fa 5 anys, és col·laboradora regular de *El País*, que l'ha consolidat com a pensadora de referència arreu dels països castellanoparlants i l'única que ofereix una mirada arrelada en el llenguatge decolonial dels debats contemporanis.

El 2023 es va publicar a l'Estat espanyol *Ää: Manifiestos sobre la diversidad lingüística* (Almadía), una compilació dels articles en què **YA** reflexiona sobre la pluralitat lingüística i cultural. La traducció a l'anglès, feta per Charco Press, va rebre el premi PEN Translates de l'English PEN, confirmant la internacionalització de l'autora com a

pensadora de referència sobre aquesta qüestió. En l'àmbit angloparlant, ha contribuït en revistes literàries com *Words Without Borders*.

YA va ser seleccionada per l'Hay Festival i el Centre d'Excel·lència Santo Domingo per a la Investigació sobre Llatinoamèrica del Museu Britànic (SDCELAR) per a dur a terme una recerca sobre les peces del museu provinents de la regió mixe i reflexionar sobre l'origen i narrativa colonial de la institució museística. La recerca, feta en paral·lel a 9 autors llatinoamericans més, va desembocar en el llibre *Volver a contar* (2022), publicat per Anagrama en castellà i per Charco Press en anglès.

YA també ha participat com a ponent de referència en esdeveniments internacionals i nacionals vinculats al món llibre, la llengua i a la cultura com l'Hay Festival, la Feria Internacional del Libro de la Ciudad de Nueva York (FILNYC), la Feria Internacional del Libro (FIL) de Guadalajara, el Berkeley Center for New Media de la Universitat de Califòrnia, els cicles de converses del Centre International de la Culture Populaire a París o la Feria de Lenguas Indígenas Nacionales del Instituto Nacional de Lenguas Indígenas de México.

Susana Arias
Cap del servei de Mediació

Metadades del document

Núm. expedient	CCCB/2025/0005912
Tipus documental	Memòria
Títol	Informe tècnis contracte Yasnaya Aguilar

Signatures

Signatari		Acte	Data acte
Susana Arias Pérez (TCAT)	Cap del Servei de Mediació	Signa	03/07/2025 09:46

Validació Electrònica del document

Codi (CSV)	Adreça de validació	QR
8c6cabf9f2ba1588beff	https://seuelectronica.diba.cat	

